

Sosiaali- ja terveysministeriö

Kuntoutuksen toimialayhdistyksen lausunto hallituksen esityksestä sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Tehtäessä sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä uudistuksia, tulisi keskeisinä päämäärinä olla palvelujen asiakaskeskeisyyden vahvistaminen sekä palveluiden laadukas ja kustannustehokas järjestäminen ja toteuttaminen. Hyvinvointipalvelujen tulee tavoitteellisesti vahvistaa ihmisten mahdollisuuksia toimia täysivaltaisina ja aktiivisina yhteiskunnan ja yhteisöjen jäseninä. Kokonaisuutena esityksessä sosiaalihuoltolaiksi on hyvin huomioitu näitä päämääriä.

Toimintaa ohjaavana lähtökohtana tulee olla palvelujen piirissä olevien henkilöiden tarpeet ja etu. Yksilöiden tarpeiden ja edun toteutuminen edellyttää suunnitelmallista, riittävää tiedon ja asiantuntemuksen hyödyntämistä sekä selkeitä vastuita. Vähintään yhtä tärkeää on palvelujen asiakaslähtöisyys ja yksilöiden vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen järjestelmässä.

Kuntoutuksen toimialayhdistys (KTAY) tarkastelee esitystä sosiaalihuoltolaiksi kuntoutuksen näkökulmasta. Keskeistä on toimintakyvyn vahvistaminen ja edistäminen sekä osallisuuden lisääminen.

Esityksessä useita hyviä lähtökohtia

Sosiaalisen kuntoutuksen lainsäädäntötasoinen määrittely ja sisällön kuvaus on perusteltua. On tärkeää, että lainsäädäntötasolla huomioidaan jo pidempään käytössä ollut toimintaa kuten sosiaalista kuntoutusta. Ilahduttavaa on linjaus, että sosiaalityön tavoitteena on yhä selvemmin asiakkaan toimintamahdollisuuksien varmistaminen, sosiaalisen kuntoutuksen tukeminen. Riittävän varhaisella, kestoaltaan rajoitetulla intensiivisellä kuntoutuksella on monta kertaa mahdollisuus saada hyviä tuloksia aikaan. Kuntoutuksen toimialayhdistys painottaa esityksessä seuraavia yksilöiden toimintakyvyn ja osallisuuden edistämisen näkökulmasta keskeisiä asioita.

- Onnistuneen kuntoutuksen peruslähtökohta on oikea-aikaisuus, jopa varhaisuus. Tavoitetta oikea-aikaisuudesta ei saavuteta, jollei käytössä ole tarvittavaa tietoa. Esityksessä on hyvin huomioitu tarve riittävälle tiedolle. Palvelutuotannon rakenteiden ja sisältöjen ohjaus vaatii ohjauksen näkökulmasta relevanttia tietoa. Yhtä lailla yksilön ohjaus järjestelmässä vaatii riittävää tietoa ja ymmärrystä paitsi järjestelmän tarjoamista mahdollisuuksista kuin myös yksilön tilanteesta.

Kerätyn tiedon hyödyt konkretisoituvat siinä vaiheessa kun olennainen tieto on sitä tarvitsevien hyödynnettävissä. Esimerkiksi asiakassuunnitelma saattaa hy-

vinkin sisältää tietoja, joista olisi hyötyä, kun asiakas osallistuu kuntoutuspalveluihin, mutta terveydenhuollon lähettävä taho ei tätä aina välttämättä tiedosta.

- o Erityisen merkityksellistä on vastuutahojen selkeys. Sosiaalisen kuntoutuksen ollessa osa monialaista kuntoutusjärjestelmää, on palvelujen järjestäjätahoja useita. Vain selkeiden vastuiden kautta voidaan varmistaa yksilöiden sujuva ja katkeamaton liikkuminen järjestelmästä, viranomaistaholta ja palveluntuottajalta toiselle.
- o Kuntoutuksen oikea-aikaisen toteuttamisen näkökulmasta keskeinen haaste syntyy siitä, varmistaako esitys eri viranomaistahojen yhteistyön ja asiakkaiden siirtymisen sujuvasti yli sektorirajojen. Palvelujärjestelmän eri osien ja tasojen välinen vajavainen yhteistyö on selvästi ollut esityksen valmistelijoiden tiedossa, mutta riittävätkö esityksen keinot viranomais- ja sektorirajoilla tapahtuvien ongelmien ratkaisemiseen? Miten varmistetaan, että arjen työssä muut hallinnonalat toimivat uudistetun sosiaalihuoltolain edellyttämällä tavalla?
- o Tuloksellinen asiakkaan neuvonta ja ohjaus edellyttävät palvelujärjestelmän tuntemusta. Asiantuntemus mahdollistaa sujuvan asiakkaan ohjaamisen tarkoituksenmukaisten palvelujen äärelle. Kuntoutuspalvelujen hyödyntämisen näkökulmasta palvelujärjestelmätuntemus on kriittinen tekijä, onhan kuntoutus monien lakien ja hallinnonalojen sisällä ja välissä. Tarkoituksenmukainen neuvonta ja ohjaus säästää resursseja, lisää palveluiden asiakaslähtöisyyttä ja hillitsee kustannusten kasvua.

Lopuksi

Tiedossa on, että palvelujärjestelmämme tämän hetkinen tilanne ei ole kansallisesti asetettujen tavoitteiden mukainen. Sosiaalihuollossakaan resurssimme eivät riitä vastaamana niihin tarpeisiin, joita palvelujärjestelmäämme kohdistuu tai niihin tavoitteisiin, joita sille on asetettu. Järjestäjäkohtaiset erot mm. palvelujen saatavuuden suhteen ovat tiedossa. Palvelujärjestelmän kestävyysnäkökulmasta haasteina ovat mm. heikentyneet peruspalvelut sekä vajavainen yhteistyö palvelujärjestelmän eri osien ja tasojen välillä.

Kansallinen lähtökohta ja keino asioiden halutulle tolalle saattamiseksi on ollut ohjauksen lisääminen. Yhtenä keskeisenä ohjauskeinona on hyödynnetty uutta lainsäädäntöä tai olemassa olevan lainsäädännön uudistamista. Samalla on luotettu, että lainsäädäntöä ja muutakin annettua ohjeistusta noudatetaan. Käytäntö on osoittanut, että lainsäädännön ja ohjauksen lisääminen eivät automaattisesti paranna palveluja.

Tarvitsemme yhteisvastuuta uudentyyppisistä lähtökohdista. Yhteisvastuuta tulee toteuttaa yksilön osallistamisen ja omien valintojen kautta, ei niinkään ylhäältä alas annettujen velvoitteiden ja normien kautta. Palvelujärjestelmän tuloksekas kehittäminen ja ohjaus eivät toteudu ohjeistuksia lisäämällä, normeja tiukentamalla tai resursoimalla valvontaan. Hyvän lainsäädännön lisäksi keskeistä on voimaannuttaa

yksilöä ja tuoda sitä kautta palvelujärjestelmäämme kaivattu kannuste jatkuvalla kehittämiselle.

Lausunnon keskeinen sisältö

Sosiaalihuoltolain uudistamisen suunta on oikea. Asiakaslähtöisyys, mahdollisimman tehokas lyhytaikainen tuki, eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittäminen ja asiakkaan ohjautumisen parantaminen ovat hyviä esimerkkejä oikeansuuntaisista tavoitteista.

Sosiaalisen kuntoutuksen lainsäädäntötasoinen määrittely ja sisällön kuvaus on perusteltua. Tämä luo hyvän pohjan näiden palvelujen kehittämiseksi kunnissa. Linjaus, että sosiaalityön tavoitteena on yhä selvemmin asiakkaan toimintamahdollisuuksien varmistaminen ja sosiaalisen kuntoutuksen tukeminen, on tärkeä. Palveluiden painopisteen siirto tukemisesta kohti tavoitetta mahdollisimman itsenäisestä selviämisestä on kannatettava. Riittävän varhaisella, kestoaltaan rajoitetulla intensiivisellä kuntoutuksella on monessa tapauksessa mahdollisuus saada aikaan hyviä tuloksia.

Nyt lausuttavana olevan esityksen toteutuminen käytännössä siten, kuin se on valmisteltu, nostaisi sosiaalihuoltomme uudelle tasolle. Keskeinen kysymys kuitenkin kuuluu, riittävätkö resurssimme lain kirjaimen noudattamiseen ja mitkä ovat ne insenttiivit, jotka kannustavat eri osapuolia pyrkimään toiminnassaan esityksen tavoitteisiin. Käytäntö on osoittanut, että lainsäädännön ja ohjauksen lisääminen tai kehittäminen ei automaattisesti paranna palveluja. Esityksen vaatimukset ja tavoitteet täyttääksemme tarvitsemme asiakkaan asemaan sekä palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyviä perustavampaa laatua olevia muutoksia.

Kunnioittaen,

Mika Pekkonen
Hallituksen puheenjohtaja